

Одлуком Изборног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду бр. 2335/1 од 16. 10. 2017. године, а у складу са чланом 70 Закона о високом образовању Републике Србије и чланом 116 Статута Универзитета у Београду, именовани смо у Комисију за писање Извештаја о кандидатима пријављеним на конкурс за избор доцента за ужу научну област Српска књижевност, предмет Српска књижевност 18. и 19. века, који је објављен у листу „Послови” бр. 749 од 1. 11. 2017. године. Част нам је да Изборном већу Филолошког факултета у Београду поднесемо следећи

ИЗВЕШТАЈ о кандидатима пријављеним на конкурс

Комисија за избор у звање доцента на предмету Српска књижевност 18. и 19. века је примила материјал пријављених кандидата. На конкурс се јавила др Александра Угреновић, досадашња асистенткиња на предмету Српска књижевност 18. и 19. века.

Биографија и библиографија кандидата

Александра (Милан) Угреновић је рођена 1987. године у Београду. Основну школу и гимназију је завршила у Београду. Основне академске студије на групи Српска књижевност и језик са општом књижевношћу завршила је на Филолошком факултету у Београду (просек 9,90). Мастер студије је на истом факултету завршила 2010. године (просек 10,00). Докторске студије је такође завршила на Филолошком факултету (просек 10,00). Током школске 2010/2011. била је на Учитељском факултету Универзитета у Београду ангажована као сарадник у настави. Од школске 2011/2012. је ангажована на Катедри за српску књижевност са јужнословенским књижевностима Филолошког факултета Универзитета у Београду најпре као сарадник у настави, а од школске 2014/2015. као асистент на предмету Српска књижевност 18. и 19. века. Докторску дисертацију под насловом „Поетика сижеа – дијалектика садржине и форме у наративној прози Симе Матавуља“ пријавила је децембра 2013. године, а одбранила 29. јуна 2017. године на Филолошком факултету у Београду (чланови комисије: проф. др Драгана Вукићевић (ментор), проф. емеритус Душан Иванић, проф. др Снежана Милосављевић Милић).

Као студент са високом просечном оценом током студија, Александра Угреновић је била стипендиста Министарства просвете Републике Србије (2007. и 2008. година) и града Београда (2009. и 2010. године). Била је и члан уредништва, секретар редакције и лектор Годишњака Задужбине Доситеј Обрадовић „Доситејев врт“ (2013 – 2016). Током 2012. и 2013. године била је лектор и коректор Годишњака Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима Филолошког факултета. Суделовала је и у раду жирија „Вечерњих новости” за награду „Меша Селимовић” (2014 – 2016). При Међународном славистичком центру на Филолошком факултету била је лектор на реализацији студијских програма за младе слависте (2014. година), а у Друштву за српски језик и књижевност учествовала је у припреми тестова за Књижевну олимпијаду (2015). Учествовала је током 2014. и 2015. године у програмским активностима Коларчеве задужбине, а у марту 2014. године и у програму манифестације „Борина недеља” у Врању.

Др Александра Угреновић је учествовала на више научних скупова:

1. Научни скуп посвећен Моми Капору, Учитељски факултет, Београд, мај 2011.
2. Научни скуп посвећен Радовану Белом Марковићу, Лајковац, октобар 2011.
3. Научни скуп посвећен Григору Витезу, Учитељски факултет, Београд, децембар 2011.
4. Научни скуп посвећен Светлани Велмар Јанковић, Градска библиотека, Београд, април 2012.
5. Научни скуп посвећен Драги Гавриловић, Српска Црња, мај 2012.
6. 42. Међународни научни састанак слависта у Вукове дане, Филолошки факултет, Београд, септембар 2012.
7. Међународни научни скуп Наука и савремени универзитет 2, Филозофски факултет у Нишу, новембар 2012.
8. Научни скуп посвећен Јанку Веселиновићу, САНУ, Београд, новембар 2012.
9. Осамнаести конгрес Савеза славистичких друштава Србије (Београд, август 2014)
10. Међународни научни скуп *Компаративна књижевност: теорија, тумачења, перспективе* (Београд, октобар 2014).
11. Научни скуп „Поетика српског реализма“, Филолошки факултет у Београду (децембар 2015)
12. Међународни научни округли сто посвећен Душану Иванићу (Крагујевац, март 2016)

Научни и стручни радови:

1. „Архетип Дон Жуана у српској реалистичкој приповеци (*Мишко Убојица* Илије Вукићевића и *Ђукан Скакавац* Симе Матавуља)“, *Годишњак катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима*, година VII, Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2012, стр. 129-169. **M52**
2. „Хетеротопија као образац модерности“, приказ књиге „Доситеј и Европа“ (ур.) Душан Иванић, *Зборник Матице српске за књижевност и језик*, књига LX, свеска 1, 2012. **M26**

3. „Аутентичност репродукције“, приказ приређеног издања „Писма Харалампију“ Доситеја Обрадовића, (прир.) Душан Иванић, *Зборник Матице српске за књижевност и језик*, књига LX, свеска 1, 2012. **M26**
4. „Статус приповедача и класификација дијегетичких нивоа у приповеци *У гостионици Код полу-звезде на имендан шантавог торбара. Сремска ружа* Јована Грчића Миленка“, *Наш траг, часопис за књижевност, уметност и културу*, број 1-2, година XX, 2013, стр. 310-324.
5. „Архитекстуалност и хипертекстуалност у песми *Даворје на пољу Косову* Јована Стерије Поповића“, *Зборник радова са 42. Научног састанка слависта у Вукове дане*, књ. 42/2: *Развојни токови српске поезије*, Филолошки факултет, Београд, 2013, стр. 527-541. **M14**
6. „*Девојачки роман* Драгиње Драге Гавриловић у светлу феминистичких назора Николаја Г. Чернишевског“, *Зборник радова са Међународног научног скупа НИСУН 2*, књига прва: *Хуманизација универзитета*, Филозофски факултет, Ниш, 2013, стр. 625-636. **M33**
7. „Синоптичка табела XVIII века уз хронолошку табелу живота и рада Доситеја Обрадовића“, *Годишњак задужбине Доситеј Обрадовић*, година I, број 1, *Задужбина Доситеј Обрадовић*, Београд, 2013, стр. 201-213.
8. „Свадба као ритуал у романима *Сељанка* Јанка Веселиновића и *Нечиста крв* Борисава Станковића“, *Зборник радова Јанко Веселиновић 1862-2012*, Књига 25, САНУ, Београд 2013, стр. 257-266. **M44**
9. „Текст и метатекст у приповеци *Наумова слутња* Симе Матавуља“, *Књижевна историја*, год. 45, бр. 150 (2013), стр. 439-454. **M24**
10. „Смена песничких система у лирској поезији Симе Милутиновића Сарајлије“, *Годишњак катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима*, година VIII, Филолошки факултет, Београд, 2014, стр. 83-109. **M52**

11. „Поетика сужеа у роману *Бакоња фра Брне Симе Матавуља*“, *Књижевна историја* год. 46, бр. 152 (2014), стр. 61 – 86. **M24**
12. „Похвала (не)завршености“, приказ књиге Михаила Бахтина „Естетика језичког стваралаштва“, *Књижевна историја*, год. 46, бр. 152 (2014), стр. 333 – 339. **M26**
13. „Сказ – од формалистичке до структурно-семиотичке перспективе“, Међународни тематски зборник *Ускрснуће књижевности: 100 година руског формализма*, Крагујевац: ФИЛУМ, 2014, стр. 143-157. **M14**
14. „У одсуству Мајстора: домети и достигнућа бахтинологије“(1), *Књижевна историја* XLVII 155 (2015), 251-270. **M24**
15. „Балада о Ленори Симе Матавуља“, *Поетика и интерпретација*, Зборник у част Радивоја Микића, Филолошки факултет, Београд, 2015, 97-117. **M44**
16. „*Доситејевитина* као модел рецепције у српској духовној култури“, приказ књиге *Доситеј и доситејевитина* Ђорђа Ј. Јањића, Годишњак задужбине Доситеј Обрадовић „Доситејев врт“, 2015. **M53**
17. „У одсуству Мајстора: домети и достигнућа бахтинологије“(2), *Књижевна историја* XLVII 156 (2016), 279-300. **M24**
18. „Гозбени дијалог Лазе Костића и Милоша Црњанског“, зборник радова *Компаративна књижевност: теорија, тумачења, перспективе*, Филолошки факултет, Београд, 2016, 439-450. **M44**
19. „Увод у изучавање сужеологије у наративној прози Симе Матавуља“. *Савремено изучавање српског језика и књижевности и словенских језика као матерњих, инословенских и страних*. Књ. 2, Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2016, 249-261.

M44

20. „Дело Симе Матавуља у научној парадигми Душана Иванића“, Зборник радова *Душан Иванић*, Крагујевац: ФИЛУМ, 2016, 111-115. **М44**

Уџбеници:

1. Читанка за други разред средњих стручних школа и гимназија (у коауторству са др Наташом Станковић Шошо и др Бошком Сувајџићем), Београд: Нови Логос, 2014.

Мишљење Комисије о досадашњем стручном, научном и наставно-педагошком раду кандидата

Из објављених и на конкурс приложених радова кандидаткиње др Александре Угреновић види се да су њена интересовања усмерена превасходно на српску књижевност 18. и 19. века, мада је неколико радова посвећено и књижевно-теоријској проблематици, посебно оним темама које су од значаја за изучавање важних карактеристика српске књижевности 18. и 19. века, једнако као што је своја књижевно-научна знања, посебно она која се односе на просветителство и реализам, умела и практично да користи радећи на уџбенику Читанка за други разред средњих стручних школа и гимназија (у сарадњи са др Наташом Станковић Шошо и др Бошком Сувајџићем). И мада у појединим радовима показује врло добро познавање савремених књижевно-теоријских оријентација и школа, а посебно наратологије, са много разлога се може рећи да је др Александра Угреновић изузетно наклоњена оној струји књижевно-теоријске мисли која од руског формализма, преко М. М. Бахтина, води до различитих облика структурно-семиотичког приступа проучавању књижевности, са Ј. М. Лотманом као најистакнутијим представником овако усмереног приступа. Отуда је и логично што, полазећи од категорије сказа коју су у науку о књижевности увели формалисти, др Александра Угреновић настоји да покаже како се интересовање за овај књижевни поступак појављује као тачка на којој су се срели формалисти са Лотманом: „И Ејахенбаум и Лотман су наглашавали да је за формално-структуралну анализу најважније место у тексту тачка где се пресецају форма и садржај, где значење није дато као готов резултат, већ као пропорционална translација садржаја у форму и форме у садржај”. Анализирајући из ове перспективе радове руских проучавалаца књижевности, тачније речено, настојећи да покаже путеве којима се од формализма ишло ка различитим облицима структуралистичког приступа проучавању књижевности, др Александра Угреновић је показала оно што је за њен приступ изучавању прозног текста од изузетног значаја: „Код Лотмана сказ не постоји као засебна морфолошка јединица. Упркос томе, „оријентација речи на туђ говор” може добити ново, допунско значење у светлу Лотмановог појма прекодирање и реторичког конструкта текст у тексту. Фокус се са звучне артикулације речи у сказу преноси на текстуалну, знаковну природу илузије усмености”. Овако пажљиво разлагање важних књижевно-научних идеја омогућило је др Александри Угреновић да изгради методолошке основе за сопствени приступ прозним делима српских писаца, једнако као што јој је подрбно упознавање са теоријским концепцијама и

најважнијим идејама М. М. Бахтина (о чему сведочи и њен приказ превода Бахтинове књиге „Естетика језичког стваралаштва” и дужи и на врло великој грађи заснован оглед „У одсуству Мајстора: домети и достигнућа бахтинологије”, објављен у часопису „Књижевна историја”).

Али, ако треба тражити основно подручје књижевно-научног интересовања др Александре Угреновић, онда је то, пре свега, српска књижевност 18. и 19. века. А кад је реч о српској књижевности 18. века, треба рећи да је др Александра Угреновић Доситеју Обрадовићу посветила три рада: „Синоптичка табела XVIII века уз хронолошку табелу живота и рада Доситеја Обрадовића” и „Доситејевштина као модел рецепције у српској духовној култури” и „Хетеротопија као образац модерности”. Ови радови имају врло различите карактер, пошто је први настао као резултат настојања да се прикаже укупни (социјално-политички, духовно-историјски, књижевно-уметнички) контекст епохе којој припада Доситеј Обрадовић, док је други рад настао као приказ књиге „Доситеј и доситејевштина” Ђорђа Ј. Јанића, а трећи је осврт на избор критичких радова о Доситеју Обрадовићу који је приредио Душан Иванић а објавила Задужбина „Доситеј Обрадовић”. И ако је у првом раду др Александра Угреновић показала да се јако добро сналази у пољу културно-историјских и других информација значајних за обликовање друштвене и културне сцене на којој се појавио и деловао и Доситеј Обрадовић, ако је она у том раду, другим речима, желела да изван оквира класичних књижевно-историјских истраживања покаже како се једна изузетно важна књижевна фигура може повезивати са духовно-историјским токовима епохе која у свим европским културама има изузетан значај, онда је приказ књиге Ђорђа Ј. Јанића, књиге у којој је аутор, по тачном запажању др Александре Угреновић, настојао да, на једној страни, резимира „досадашња истраживања посвећена проучавању рецепције дела Доситеја Обрадовића у српској духовној култури” и да, на другој страни, допринесе „разградњи стереотипа присутних у српској књижевној, идеолошкој и религиозној средини”, нарочито оних стереотипа на основу којих је и настао „мит о идеолошком и религиозном прогону Доситеја од стране СПЦ”. Детаљно се осврћући на начин на који је Ђорђе Ј. Јанић проучио рецепцију Доситејевих идеја у црквеној периодици 19. и 20. века, једнако као што је под аналитичку лупу ставио и радове теолога и теолошким круговима блиских мислилаца али и радове „грађанских лица” и радове „оних који су се изјашњавали као атеисти”, др Александра Угреновић је приказала све типове разумевања и тумачења Доситеја Обрадовића у радовима српских теолошких мислилаца. Врло детаљно приказујући најважније ставове који су се у нашој култури јавили о „деизму” и „атеизму” Доситеја Обрадовића, др Александра Угреновић је показала и завидну обавештеност о питањима која нису средишње подручје интересовања проучавалаца књижевности и склоност да расправи о сфери важних културно-политичких идеја приступи са потребном аргументацијом, клонећи се сваког облика упрошћавања. Отуда је она у књизи Ђорђа Ј. Јанића видела настојање да се, из перспективе нашег времена, баци поглед на читав низ питања важних за разумевање и једне књижевне појаве и културно-историјских сфера којима је управо та појава дала крупне подстицаје. Трећи рад посвећен тумачењу Дела Доситеја Обрадовића, приказ избора критичких радова о Доситеју Обрадовићу који је направио Душан Иванић, показује да је др Александра Угреновић добро упућена у све аспекте критичке рецепције дела Доситеја Обрадовића.

У раду „Архитекстуалност и хипертекстуалност песме „Даворје на пољу Косову”, др Александра Угреновић најпре јасно оцртава методолошки и појмовни оквир у који ће сместити интерпретацију једног од најзначајнијих песничких дела Јована Стерије Поповића. Полазећи од дистинкција које је увео Жерар Женет, др Александра Угреновић показује да је за поезију Јована Стерије Поповића карактеристична „наглашена интертекстуалност” и да је тај тип

интертекстуалности „везан за природу Стеријине имагинације која је типично реторичка“, о чему су писали поједини проучаваоци (Мирон Флашар, нпр.). Флашар је истицао „да је управо „Даворје на пољу Косову“ композициони врхунац“ Стеријиног песништва, пошто се баш у овој песми „окупљају сви историозофски и антрополошки контрапункти „Даворја“. А сама чињеница да је „полазиште Стеријиних историозофских песама из „Даворја“ представа о српском средњем веку као витешком „златном времену Србаља““, времену после кога је наступио „стропотљиви правопад“, по мишљењу др Александре Угреновић је компонента која одлучујуће утиче на начин на који је Стерија образовао тематску и реторичку основу песме „Даворје на пољу Косову“, ослањајући се на жанр плача из старе српске књижевности. Описујући језичко-стилске карактеристике Стеријине песме (језик је мешавина народног и славеносрпског идиома), а „песничка структура „Даворја на пољу Косову“ у целости се заснива на поступку стилске симетрије“ који води порекло „из старозаветних песама и њихове рецепције у рановизантијској књижевности“, др Александра Угреновић је показала сву сложеност Стеријиног песничког поступка, једнако као што је припремила подлогу за указивање на разноврсне аналогije између дела као што је „Жалосна пјесма о Србији, негда православној држави“ и Стеријине песме, односно за осветљавање важних поетичких одлика Стеријиног песништва – изразиту интертекстуалност.

Иако се, анализирајући песму Јована Стерије Поповића, кретала у поетичкој сфери класицистичке књижевности, др Александра Угреновић је у огледу „Смена поетичких система у лирској поезији Симе Милутиновића Сарајлије“ настојала да осветли поетичку димензију стваралаштва песника који је „на самосвојан начин асимиловао различите традиције“, од којих др Александра Угреновић посебно истиче „класицистичку, фолклорну и предромантичарску“. Запажања о поетичким одликама поезије Симе Милутиновића Сарајлије др Александра Угреновић илуструје односом према једној сасвим специфичној врсти лирске песме – оди. Уводећи у свој аналитички хоризонт и књижевно-историјска и књижевно-теоријска запажања, посебно она до којих је дошао Борис Томашевски, др Александра Угреновић оду као књижевну врсту посматра и у оквиру класицистичке књижевности али и у књижевности која, по основним одликама није класицистичка и којој, барем кад је о српској књижевности реч, припада и Сима Милутиновић Сарајлија у чијим одама, по мишљењу др Александре Угреновић, важно место има „тенденција идеализације света“. Анализирајући врло подробно одлике ода које је написао Сима Милутиновић Сарајлија (она посебно приказује шест одлика тих ода), др Александра Угреновић закључује да је М. М. Бахтин сасвим оправдано сматрао „да су „главни јунаци“ књижевне еволуције првенствено жанрови, док су књижевни периоди и школе „јунаци“ другог и трећег степена“. Пошто је ода доминантан облик у лирској поезији Симе Милутиновића Сарајлије и пошто је ода књижевни облик који „у себи сабира мање жанровске форме“, др Александра Угреновић, кроз анализу појединих поступака и средстава, показује како се ова књижевна врста мењала (она зато и истиче да „жанр оде има динамичку природу“) толико да код Сарајлије срећемо тзв. мешану оду, оду у којој се здружују елементи анакреонтске и пиндарске оде. А та хибридизација унутар само једне књижевне врсте се подудара са књижевно-историјским запажањима (изнео их је Андра Гавриловић) да је Сарајлија по природи свог дара лиричар а по „тежњи и продукцији епик“. Рад посвећен поезији Симе Милутиновића Сарајлије показује како др Александра Угреновић врло спретно са књижевно-теоријских питања прелази на књижевно-историјску расправу, на сагледавање питања књижевне еволуције из једног новог угла.

Далеко највећи број радова др Александре Угреновић посвећен је питањима везаним за проучавање реализма у српској књижевности. Поред тога што је једну студију посветила статусу приповедача и класификацији дијегетичких нивоа у приповеци „У гостионици код полувезде на имендан шантавог торбара“ Јована Грчића Миленка „најмлађег романтичара“, како каже Јован Деретић, др Александра Угреновић је посебну пажњу посветила делима Јанка Веселиновића, Илије Вукићевића и Симе Матавуља, испитујући на тај начин различите моделе приповедања у српској реалистичкој књижевности. За Матавуља би се могло рећи да је њен изабрани писац, на исти онај начин на који је Лаза Костић био изабрани песник за Драгишу Живковића. Поред радова у којима приступа тумачењу појединих дела Симе Матавуља, др Александра Угреновић је у огледу „Дело Симе Матавуља у научној парадигми Душана Иванића“ настојала да осветли научни допринос једног од најистакнутијих тумача дела српске књижевности 18. и 19. века, проф. др Душана Иванића. Осврћући се и на начин на који је проф. др Душан Иванић тумачио дела Симе Матавуља и у методолошком аспекту („Душан Иванић следи постструктуралистичку иманентну критику као узориту методолошку парадигму“, Иванић, по мишљењу др Александре Угреновић, подржава постулат литерарности“) и у чисто интерпретативној сфери (тумачење, примера ради, романа „Бакоња фра Брне“), др Александра Угреновић посебну пажњу посвећује настојањима да Иванићева тумачења постави у контекст српске науке о књижевности и да, између осталог, покаже на који је начин Иванић аналитички развијао „Деретићеве правилне али тек наговештене увиде“, на једној страни, и колико је у тумачењу настојао да поштује „естетички кредо самог Симе Матавуља „да се са што је могуће мање средстава постигне веће дејство“, на другој страни. Осврт на радове Душана Иванића посвећене Сими Матавуљу значајан је и због ширих увида у процесе у нашој науци о књижевности. То се посебно односи на оваква запажања др Александре Угреновић: „Трагом Голуба Добрашиновића и Вида Латковића, Душан Иванић показује сав значај отварања иманентне критике према вантекстуалној стварности као и значај адекватног увида у културни живот епохе“. Ова запажања имају за циљ да укажу на резултате које може донети овакво методолошко становиште: „Таква контекстуализација неопходна је да би се мислило о теоријама пародије, о друштвено-историјској позицији Матавуља и динамици књижевних процеса у еволуцији од црногорских до далматинских и београдских прича“.

Могло би се рећи да у огледу „Увод у изучавање сижеологије у наративној прози Симе Матавуља“ др Александра Угреновић најпре жели да укаже на предмет сижеологије („Релација сижеа према ванкњижевној стварности, с једне стране, и категорија сижеа у дијакхронијској перспективи са становишта историјске поетике, са друге стране, примарни су предмет сижеологије, која има дугу традицију“) а потом на историју ове научне дисциплине, у распону од А. Веселовског до Ј. М. Лотмана и основно подручје њеног научног интереса („сижеологија за свој циљ узима проучавање дијалектике преласка форме у садржину и садржине у форму“). Одмах потом др Александра Угреновић даје и конкретан пример за овај процес: „оно што је у романтичарској поезији била садржина баладе „Ленора“, у реалистичкој приповеци „Поварета“ Симе Матавуља постаје форма, односно сиже, испражњен од романтичарске фантастике и нуминозне мотивације“. Исто тако, др Александра Угреновић износи запажање да „у „Бакоњи фра Брну сказ (спољашња форма) постаје обликотворан за сиже (унутрашња форма) а инваријантни сиже о јунаку-лакрдијашу прераста у метатекстуалну инстанцу приповедача-лакрдијаша који суверени објективизам реалистичког дискурса потискује смехотворним релатизмом, понекад чак и проблематизујући миметички модус“ и да захваљујући томе „поједини делови „Бакоње фра Брна“ припадају предметној стварности (први код), а други делови уметничкој стварности (други код)“.

Указујући на то да „један од циљева у проучавању наративне прозе Симе Матавуља са становишта сижетологије јесте да покаже како преображавањем спољашње форме (уметничка реч) у унутрашњу форму (сиже), путем композиције као карике између унутрашње и спољашње форме, читалац овладава духовним сазнањима, односно садржином уметничког текста“, др Александра Угреновић припрема подлогу за осветљавање унутарње еволуције у оквиру Матавуљевог прозног опуса: „Односи унутар Матавуљевог уметничког система су координациони односи (на једном нивоу), присутни у роману „Ускок“ и црногорском кругу приповедака, где је сиже редукван и унеколико анулиран фабулацијом историјско-политичке актуелности, и субординациони (на више нивоа, нпр. односи између појединачних елемената система као што су сиже – стил, сиже – жанр, сиже – композиција), посебно осетни у „Бакоњи фра Брну“, далматинским и београдским приповеткама“.

А од далматинских приповедака др Александра Угреновић је посебну аналитичку пажњу посветила приповеци „Поварета“, нарочито настојећи да покаже да ова приповетка припада „међужанровској форми прозне баладе“. А одређујући природу прозне баладе, др Александра Угреновић каже: „Детерминанта прозне баладе је однос фабуларног (новелистичког) и сижејног (баладичног) слоја, односно укрштање прозе и поезије“. Приповетка „Поварета“ је као прозна балада „кондензатор културног сећања на вишевековну траицију уметничке и фоклорне баладе“ и у њој посебан значај има интертекстуалност. Саме „интертекстуалне алузије у „Поварети“ нису део лексичко-цитатног, већ сижејног фонда“ и то оног сижејног фонда који је „пореклом из инваријантног фолклорно-романтичарског сижеа о мртвом веренику, односно, мртвој невести“. Посматрајући тај тип сижеа у ширем контексту, др Александра Угреновић ће рећи да је просто „невероватан ареал простирања сижеа који се данас налази у интернационалном поседу нордијске и словенске традиције“ а да „прототип свих фолклорних и уметничких рецидива свакако је „Ленора (1773) готска балада Готфрида А. Биргера која је, у оригиналу, преводима и прерадама одувек примана као редак културни догађај“. Указујући и на могућност да је „сижејни цитат“ у Матавуљевој приповеци можда узет „из балканске фоклорне баладе о мртвом брату похођанину“, др Александра Угреновић закључује да је у овој расправи од пресудног значаја „питање приоритетности порекла сижеа о мртвом веренику“ и да је већа вероватноћа да је Матавуљ ослонац потражио у сфери уметничке баладе и њене интерпретације једног сижеа. А то што у „Поварети“ „невеста трагично окончава услед губитка вољеног младожење чији повратак из туђине неће дочекати“ је др Александри Угреновић послужило ка повод за закључак да су у овој приповеци и фабула и сиже изведени из „баладичне традиције“ и да у Матавуљевој приповеци „форма ратује са садржином и на крају је савлађује“, што је, по цитираним Шилеровим речима („тајна уметности мајстора састоји се у томе да формом уништи садржину“), основни разлог што је приповетка Симе Матавуља једно од најбољих остварења српске прозе.

Ако је у тумачењу најважнијих одлика приповетке „Поварета“ користила врло сложену аналитичку перспективу, која је подразумевала и подробно разматрање читавог низа питања из области историјске поетике, др Александра Угреновић је, анализирајући приповетку „Наумова слутња“ „из круга београдских прича Симе Матавуља“ у огледу „Текст и метатекст у приповеци „Наумова слутња“ Симе Матавуља“, желела да покаже да је „комплексност структуре „Наумове слутње“ пропорционална сложености садржаја који се њоме преноси, а коју (не)поетски језик није у стању да изнесе, јер садржај превазилази могућност кохерентне вербализације“. Анализирајући Матавуљеву приповетку, др Александра Угреновић је уочила да у њој веома важну улогу има метатекстуални ниво који је узет „из приче о руском обућару, коју Фросина чита из старог броја

„Цариградског гласника“ неугом Науму Крстићу“, тачније реч је о „уметничкој параболу „Зашто људи живе“ Лава Толстоја из 1881. године“, коју је Толстој „засновао на интернационалном сижеу о праведнику и кажњеном анђелу који се спустио међу људе у лику скитнице, не били искушао човекову љубав према Богу и према људима“. Пажљиво предочавајући појединости везане за Толстојеву параболу, др Александра Угреновић посебну пажњу посвећује сижејним елементима, пошто је то најподеснији начин да покаже како је у једно позно Матавуљево прозно остварење доспео и један сиже и врло сложена расправа о хришћанском моралу и начину на који се људи упознају са његовим основним аспектима. Показујући како у приповеци „Наумова слутња“ „наратив није утемељен на заплету, на проблему који би покренуо психолошку драму јунака“, др Александра Угреновић је дошла у прилику да утврди да, због специфичности приповедачког поступка, ова приповетка „има сличности санаративним устројством мита или параболу, жанровима у којима сиже, више него мотивација јунака, руководи јунаковим делањем“. И пошто је тако, „чини се да је Матавуљев јунак више функција у сижеу него што је носилац своје судбине“, што је још један начин да се укаже на значај сижеа за устројство приповедног текста. А кроз осветљавање метатекстуалних веза између Толстојеве параболу и Матавуљеве приповетке, др Александра Угреновић је дошла до закључка да „појединачни Наумов случај Толстојева параболу советљава, при чему се Наумовој партикуларној приватној судбини придаје парадигматично (трополошко и/или анагогијско) значење и рефлексивна пуноћа, који су, с друге стране, врло проблематични“. Детаљно осветљавајући све важне аспекте Матавуљеве приповетке, др Александра Угреновић закључује да „у формирању Наумовог „приповедног идентитета“ посебну улогу има наратив Толстојеве приче који влада великом снагом уопштавања и контекстуализује Наумову појединачну судбину у један културни мит“. И чини се да је кроз овакав закључак др Александра Угреновић у пуној мери осветлила улогу метатекстуалности у Матавуљевој приповеци „Наумова слутња“, једнако као што је сама анализа показала да кроз „архисиже о праведнику и арханђелу“ Матавуљ остварује „процес компресије наративне информације“.

Поред радова које је др Александра Угреновић приложила уз конкурсну пријаву, она је објавила и већи број других радова који се тичу и тумачења појава у српској књижевности 20. века, једнако као што је објавила и радове са доминантно књижевно-теоријском проблематиком. Исто тако, др Александра Угреновић је, као што је и навела у пријави на конкурс, учествовала на већем броју научних скупова, од којих неки (Научни састанак слависта у Вукове дане) имају међународни карактер. Објављујући радове у водећим публикацијама, др Александра Угреновић је стекла висок углед међу проучаваоцима српске књижевности, посебно међу проучаваоцима српске књижевности 18. и 19. века.

Мишљење о наставно-педагошком раду:

Кандидаткиња др Александра Угреновић је педагошко искуство стицала као сарадник у настави и асистент и на Учитељском факултету Универзитета у Београду и на Филолошком факултету Универзитета у Београду, водећи часове вежбања, држећи консултације у вези и са наставним градивом и у вези са изградом семинарских радова. Посебно је значајан њен рад на предмету Српска књижевности 18. и 19. века/Реализам. Реализујући наставне обавезе, др Александра Угреновић је показала и потребну стручност и савесност и посвећеност.

Оцена приступног предавања кандидаткиње:

Кандидаткиња др Александра Угреновић је, у складу са прописима Универзитета у Београду, одржала приступно предавање на тему „Поетика сижеа у прози српског реализма“ у Свечаној сали Филолошког факултета у Београду 25. 12. 2017. године пред комисијом у саставу: проф. др Радивоје Микић, проф. др Бошко Сувајцић и проф. др Миливој Ненин. Комисија је у свим елементима (припрема предавања, структура и квалитет садржаја предавања, дидактичко-методички аспект реализације предавања) предавање др Александре Угреновић оценила највишом оценом.

Закључак

Након увида у конкурсни материјал, разматрања приложених научних радова и сумирања досадашњег стручног деловања др Александре Угреновић, Комисија је утврдила да кандидаткиња испуњава услове прописане за избор у звање доцента. Због тога Комисија предлаже Изборном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да за доцента за ужу научну област Српска књижевност, предмет Српска књижевност 18. и 19. века, изабере др Александр Угреновић.

Београд, 25. 1. 2018.

К о м и с и ј а

проф. др Радивоје Микић

проф. др Бошко Сувајцић

проф. др Миливој Ненин